

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

№ 1 від 27 ___ серпня _____ 2025__ року

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА
ПРОГРАМА**
обов'язкового компоненту
підготовки здобувачів II рівня вищої освіти
Спеціальності: В9 Історія та археологія
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Освітньо-професійна програма: «ІСТОРІЯ»

Запоріжжя 2025

Робоча програма Науково-дослідної практики

здобувачів вищої освіти другого рівня освіти за спеціальністю В9 Історія та археологія.

Освітньо-наукової програми: Історія

Розробник: доктор історичних наук, професор кафедри історії та філософії
Константінова В.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та
філософії Антощак М.М.

Робочу програму погоджено на засіданні кафедри історії та філософії

від “ 26 ” серпня 2025 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри
Історії та філософії

Ігор ЛИМАН

(підпис)

(прізвище та ініціали)

© БДПУ, 2026 рік

©

1. Мета і задачі практики

Головною метою проведення науково-дослідної практики є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних розв'язувати складні дослідницькі та інноваційні завдання у сфері історії та археології. Завдання практики полягають у формуванні ґрунтовних теоретичних і практичних знань, розвиток критичного мислення, освоєння сучасних методологій історичних досліджень та набуття професійних компетентностей для наукової, дослідницької та експертної діяльності в галузі історії, археології, історіографії та джерелознавства.

Під час практики здобувачі опановують теоретичні засади аналізу історичних процесів, включаючи концепції причинно-наслідкових зв'язків, порівняльного історичного аналізу, а також підходи до інтерпретації історичних подій і явищ у глобальному та регіональному контекстах. Особлива увага приділяється розвитку навичок критичного аналізу джерел, включаючи оцінку їхньої достовірності, репрезентативності та потенційної ангажованості. Особливий акцент робиться на дослідженні історії Південної України в межах комплексної теми «Український Південь у контексті європейської історії» (номер державної реєстрації 0124U001388, від 04.02.2024).

Методи включають аналіз історичних джерел, порівняльний і біографічний методи, археологічні методики.

Науково-дослідна практика розрахована на 3 кредити.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-наукової програми.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 02. Здатність працювати автономно.

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Фахові компетентності спеціальності:

ФК 01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

ФК 02. Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

ФК 03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

ФК 04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямків та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

ФК 05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

ФК 06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

ФК 07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

ФК 08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ФК 09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.

ФК 10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

ФК 11. Здатність прогнозувати й планувати освітній процес та його результати

ФК 12. Здатність самостійно формулювати та вирішувати оригінальні дослідницькі завдання.

ФК 13. Критичне розуміння сучасного стану розвитку та засад функціонування історичної науки.

ФК 14. Здатність викладати результати дослідження на письмі, належним чином послуговуючись історіографічним методологічним інструментарієм.

ФК 15. Здатність на фаховому рівні аналізувати різні типи і види джерел для історичного дослідження з використанням методологічного й теоретичного інструментарію.

ФК 16. Здатність публічно комунікувати результати історичного дослідження та популяризувати знання

ФК 17. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег /

Програмні результати навчання

ПРН 1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПРН 2. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науковопопулярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПРН 3. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПРН 5. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПРН 6. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

ПРН 7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРН 8. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПРН 9. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн

ПРН 10. Прогнозувати та планувати освітній процес на основі порівняння запланованих та фактичних результатів, визначення досягнень та виявлення проблем, внесення коректив у плани на майбутнє

ПРН 11. Створювати оригінальні дослідницькі задачі або гіпотези на основі новітніх наукових досягнень, виявляючи проблеми, що потребують додаткового дослідження

ПРН 12. Вміння аналізувати різні історичні концепції та теорії, розуміння різних підходів до вивчення історії та їхнього впливу на формування історичних знань

ПРН 13. Вміти формулювати чіткі, логічні та переконливі аргументи на письмі, робити умотивовані узагальнюючі висновки, використовуючи історіографічний методологічний інструментарій

ПРН 14. Володіти навичками критичного та аналітичного мислення при роботі з історичними джерелами різного типу, включаючи вміння розпізнавати різні точки зору, визначати суперечності та ангажованість джерел

ПРН 15. Вміти визначати потреби та очікування аудиторії й адаптувати спосіб комунікації відповідно до цих потреб, включаючи використання наочних та технічних засобів навчання, фіксації та передачі інформації

ПРН 16. Створювати умови для інклюзивного освітнього середовища, адаптуючи методи викладання та навчальні матеріали до потреб аудиторії

ПРН 17. Здійснювати власний професійний розвиток через самоосвіту, та підтримку колег у сфері історії, археології та педагогічної діяльності

2. Зміст науково-дослідної практики

Етап 1.

1. Ознайомлення із метою та завданнями науково-дослідної практики, специфікою та методами роботи в архівах, музеях та бібліотеках. Пояснення особливостей ведення щоденника практики, складання календарного графіку проходження практики, оформлення звітної документації. Проведення інструктажу із правил дотримання техніки безпеки на базі проходження практики. Отримання індивідуального завдання. Пояснення специфіки та особливостей складання проекту як практичної частини кваліфікаційної роботи магістра.
2. Ознайомлення із базами практик. Вивчення напрямків роботи установ за документами, які регламентують їх діяльність.
3. Визначення тематики складання проекту у відповідності до дипломної роботи бакалавра та напрямків діяльності установ. Вибір методики та методів історичного

дослідження.

Етап II.

4. Підбір бібліографії до наукової роботи. Здобувач повинен добре знати джерела та літературу з обраної теми, законспектувати їх, виписати окремі факти, цитати тощо. Доцільно виписувати бібліографічні дані джерел на окремих картках, складаючи з них алфавітний каталог з досліджуваної теми роботи.
5. Робота з довідково-пошуковим апаратом:
 - а) алфавітного каталогу;
 - б) систематичного каталогу (СК);
 - в) систематичного каталогу авторефератів дисертацій, захищених в Україні;
 - г) систематичної картотеки статей (СКС);
 - д) краєзнавчої картотеки статей;
 - е) підбір джерел і складання бібліографії майбутньої кваліфікаційної роботи.

Етап III.

6. Використання сучасних інформаційних технологій та інформаційних ресурсів для знаходження аналітичної інформації, необхідної при написанні кваліфікаційної роботи.

Етап IV.

7. Здійснення термінологічного аналізу джерел й історичної літератури, опрацювання джерел.
8. Складання плану кваліфікаційної роботи та вдосконалення його протягом усього написання роботи.
9. Робота над структурними розділами і підрозділами кваліфікаційної роботи.

3. Особливості організації і проведення практики

Під час науково-дослідної практики виконується індивідуальне завдання, зміст та порядок якого затверджується керівником кваліфікаційної роботи. Ефективність виконання індивідуального завдання значною мірою залежить від того, наскільки правильно зорієнтований здобувач на зміст практичного завдання, на його пріоритетні питання, а також на раціональний розподіл часу, відведеного на проходження практики. Завдання можуть бути пов'язані не тільки із написанням кваліфікаційної роботи, а й з науково-дослідною роботою кафедри історії та філософії, підготовкою доповідей на студентську наукову конференцію та написанням наукових тез чи статей. Науково-дослідна робота у період практики має бути спрямована на підвищення фахового рівня підготовки студентів. Після закінчення науково-дослідної практики здобувач має підготувати пропозиції науковому керівникові щодо змісту першого варіанта теоретичного та аналітичного розділів кваліфікаційної роботи, комплексу завдань для дослідження з використанням комп'ютерних технологій.

Пропозиції щодо змісту теоретичного та аналітичного розділів магістерської роботи повинні мати логічний, доказовий, аргументований характер і відповідати таким вимогам: містити поглиблений всебічний аналіз досліджуваної проблеми; містити елементи самостійного дослідження; містити достатній для обґрунтування пропозицій аналіз конкретної проблеми у межах досліджуваної наукової проблеми.

Перед проходженням практики здобувачі повинні ознайомитися із програмою практики і скласти та узгодити з керівником індивідуальні завдання щодо збору та підготовки необхідних матеріалів. Під час проходження виробничої практики магістри проводять

дослідження, опрацьовують та узагальнюють матеріали згідно програми практики. Після проходження практики звіт з практики подається на кафедру.

Керівники практики від кафедри перевіряють організацію та якість роботи магістрів, контролюють хід виконання програми практики. Після закінчення науково-дослідної практики магістри у встановлений термін здають на кафедру звіт (з оцінкою керівника від бази практики).

4. Оцінка результатів практики

Диференційованій оцінці з боку керівника підлягають всі завдання, що виконує практикант. Кінцева узагальнена оцінка затверджується кафедрою. Вона має урахувувати рівень виконання завдань практики та зміст представлених документів.

5. Обов'язки керівника науково-дослідної практики

- бере участь у первинному інструктажі практикантів (перед початком практики) і в підсумковій конференції (при завершенні практики);

- у випадку неявки здобувача на практику, порушення ними трудової дисципліни, нехтування своїми обов'язками, а також виникненні конфліктних ситуацій повідомляє про це письмово (службовою) завідувача кафедрою та деканат;

- планує дослідну роботу асистентів-практикантів, надає методичну допомогу;

- надає практикантам допомогу у розробці плану, тез, тексту індивідуальних завдань;

- на засіданнях кафедри доповідає про стан проходження, а також про підсумки практики.

6. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації для здобувачів-практикантів.

7. Рекомендована література

Базова:

1. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: Підручник для студ. екон. спец. вузів / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа., 1997. – 271 с.
2. Волкова Н. В. Професійно–педагогічна комунікація: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВЦ «Академія», 2006.
3. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник. - К.: Кондор, 2003. - 192 с.
4. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін — Житомир, 2003.
5. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. — К., 2003.
6. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

7. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект). - Харків, 2003.
8. Основи наукових досліджень. Організація самостійної та наукової роботи студента: Навчальний посібник / Я.Я. Чорненький, Н.В. Чорненька, С.Б. Рибак. - Київ, 2006.
9. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. - К., 2003. - 116 с.

Допоміжна:

10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник. К. : Академвидав, 2015. 352 с.
11. Калашник Н.Г., Вертегел В.Л. Самостійна робота - потужний засіб сучасної освіти і виховання: Навчально-методичний посібник з питань формування естетичних смаків студентської молоді в навчально-виховному процесі. - Запоріжжя, 2005.
12. Котляр Ю.В., Рагулін В.Я., Шевченко Н.В. Студент у Вузї: Методичні рекомендації по організації навчальної і самостійної роботи студентів. - Миколаїв-Одеса, 2002.
13. Науково-практичні аспекти організації навчальної і методичної роботи в університеті: Монографія / За ред. В.П. Шевченка. - Донецьк, 2004.
14. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навчальний посібник. – К.: Вища шк., 2005.
15. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. — Дрогобич, 1999.
16. Черниш Л.І. Сучасні інформаційні технології як засіб модернізації вищої школи // Проблеми освіти: Науковий збірник / Кол. авт. – Київ, 2008. – Вип. 55.

8. Інформаційні ресурси

Ресурси БДПУ

- <http://edu.bdpu.org> Сайт бібліотеки БДПУ
- <http://bdpu.org> Сайт БДПУ
- [Медіотека ФФМКТО.](#)
- <http://www.edu-ua.net> – освітня українська мережа. Міністерство освіти, Інститут змісту і методів навчання, перелік серверів установ, підлеглих міністерству освіти України, і ін.
- <http://o-svit.iatp.org.ua> – каталог освітніх ресурсів О-СВІТ – інформація для учнів, студентів, педагогів, науковців.
- <http://www.osvita.org.ua/> – освітній портал. Події освіти, статті, каталог вищих навчальних закладів України.
- <http://www.uchobe.net.ua> – каталог навчальних закладів України.
- <http://www.intellect.org.ua> – мережа аналітичних центрів України.

